

PT4/ANNUAL EXAMINATION, 2022-23

SANSKRIT

Time – 3 hrs.

Class – VIII (Set-A)

M.M. – 80

Name of the student _____ Section _____ Date - 17.02.2023 (Friday)

निर्देशाः -

- सर्वेप्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति ।
- प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्ड क्रमानुसारेणैव देयानि ।
- उत्तराणि संस्कृतेनैव लेखनीयानि ।

खण्ड - क (अपठितावबोधनम् 10 अङ्काः)

प्र. 1 अधोलिखित गद्यांशम् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

एकदा राजकुमारः सिद्धार्थः विहारार्थम् उपवनं गतः । सहसा एकां क्रन्दन-ध्वनिं श्रुत्वा सः इतस्ततः अपश्यत् । बाणेन विद्धः एकः हंसः भूमौ पतितः आसीत् । एतत् दृष्ट्वा सिद्धार्थस्य चित्तं करुणया व्याकुलं जातम् । सः धावित्वा हंसस्य शरीरात् बाणं निष्कास्य तम् अङ्के अधारयत् । अत्रान्तरे देवदत्तः धावन् तत्र प्राप्तः सिद्धार्थस्य एतत् अनिपातयत् । अतः हस्ते हंसं दृष्ट्वा सः उच्चैः अवदत्- "सिद्धार्थ! एषः मम हंसः । मया बाणेन एतत् अनिपातयत् । अतः रक्षकः अस्मि।" तदा तौ पाश्र्वे हंसः गमिष्यति सः मह्यम् देहि ।" सिद्धार्थः दृढतया अवदत्- "अहं न दास्यामि। अहम् अस्य विवादं कुर्वन्तौ राजसभां गतौ । राजा सर्वं वृत्तान्तम् आकर्ण्य आदिशत्- "यस्य तस्यैव भविष्यति।" हंसः सिद्धार्थस्य समीपं गतवान् । सत्यमिदम् यत् "भक्षकात् रक्षकः श्रेयान् ।"

(I) एकपदेन उत्तरत-

(1x4=4)

- (क) कः भूमौ पतितः आसीत् ?
- (ख) हंसः कस्य समीपं गतवान् ?
- (ग) कः हंसम् बाणेन अहन् ?
- (घ) भक्षकात् कः श्रेयान् ?

(II) पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

(1x2=2)

- (क) सिद्धार्थः किम् कृत्वा हंसम् अङ्के अधारयत् ?
- (ख) सिद्धार्थः दृढतया किम् अवदत् ?

(III) यथानिर्देशम् उत्तरत ।

(1x2=2)

- (क) उद्यानम् इति पदस्य पर्यायमेकम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत -
(अ) विहारार्थम् (ब) उपवनम् (स) आकर्ण्य
- (ख) भक्षकः इति पदस्य कः विपर्ययः अनुच्छेदे आगतः ?
(अ) विद्धः (ब) रक्षकः (स) श्रेयान्

IV. कथायाः शीर्षकम् एकम् लिखत ।

(2)

खण्ड - ख (रचनात्मकार्यम्- 25 अङ्काः)

प्र. 2 स्वअध्ययनस्य प्रगतेः विषये अग्रजं प्रति पत्रं पूरयत ।

(1/2x10=5)

सादरं नमस्कारः, नियमेन, भवामि, भवदीयः, पाठानाम्, अभ्यासम्, स्थानम्, नवदेहली, स्वाध्ययनस्य, प्रतिदिनम्

वसन्तकुञ्जगरम्

(1) .....

17.02.2023

पूज्य भ्रातः,

(2).....।

अत्र कुशलम् तत्र अस्तु । अहम् (3)..... प्रगतिविषये किञ्चित् लिखितुम् इच्छामि । अधुना मम शिक्षणम् तु (4)..... आरब्धम् । अहम् (5)..... प्रातः सार्धचतुर्वादने उत्तिष्ठामि । षड्वादनपर्यन्तम् पठितानाम् (6) ..... आवृत्तिं करोमि । सार्धषड्वादने विद्यालयम् गमनाय तत्परः (7).....। विद्यालयात् आगत्य अहम् सायंकाले गणितस्य (8)..... करोमि । अतएव अधुना गणिते मम दुर्बलता दूरीभूता । संस्कृतविषयेऽपि अहम् प्रथमम् (9)..... प्राप्तवान् । पितृभ्याम् मम प्रणामाः ।

(10).....अनुजः।

राजेशः

प्र.3 अधोलिखितम् संवादं मञ्जूषायाः पदानां सहायतया पूरयत-

(1x5=5)

(जानासि, मार्गः, चलति, गन्तुम्, उपहासेन)

विद्या- भो सुमित्रे, अहम् तु सरोजिनीनगरं (1)..... इच्छामि । एषः (2)..... कुत्र गच्छति ?

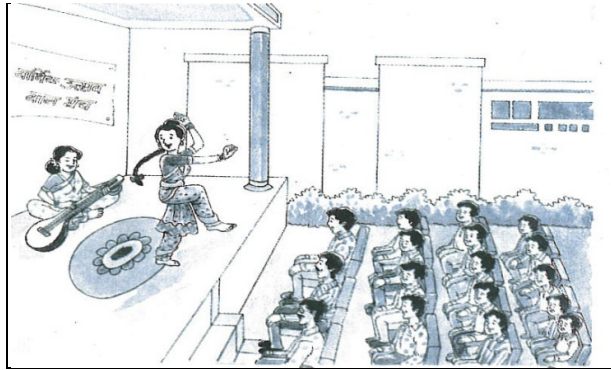
सुमित्रा - विद्ये, किम् न (3)..... यदयम् मार्गः तु कुत्रापि न गच्छति ।

विद्या - अलम् (4).....।

सुमित्रा - (हसित्वा) अहम् सत्यमेव वदामि जनाः तु अस्मिन् चलन्ति एषः नैव (5).....।

प्र.4 अधोप्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायाः पदानां सहायतया पञ्च संस्कृत वाक्येषु वर्णयत-

(2x5=10)

(वार्षिकोत्सवस्य, मञ्चे, छात्रा, नृत्यति, सितारम्, वादयति, अतिथयः, शिक्षानिदेशकः,

एका, दर्शकाः, प्रधानाध्यापकः, एतत् चित्रम्, शिक्षिका, सन्ति)

प्र.5 अधोलिखित वाक्यानां संस्कृतभाषायाम् अनुवादं कुरुत-

(1x5=5)

(क) रमा घर जाती है ।

(ख) मैं पुस्तक पढता हूँ ।

(ग) हम सब फल खाते हैं ।

(घ) राम विद्यालय जाता है ।

(ङ) तुम गीत गाते हो ।

खण्ड (ग) - अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (15 अङ्का)

प्र.6 निर्देशानुसारं विकल्पेभ्यः उचितं शब्दरूपं चित्वा लिखत -

(1x5=5)

(क) 'तत्' (स्त्रीलिंग) शब्दस्य प्रथमा बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?

(अ) सा

(ब) ताः

(स) ते

(ख) 'तत्' (पुल्लिंग) शब्दस्य तृतीया एकवचने किं रूपं भविष्यति ?

(अ) तेन

(ब) तैः

(स) तस्मै

- (ग) 'अस्मद्' शब्दस्य षष्ठी एकवचने किम् रूपं भविष्यति?
 (अ) मम (ब) अहम् (स) अस्माकम्
- (घ) 'किम्' (पुल्लिङ्ग) शब्दस्य द्वितीया बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
 (अ) कस्य (ब) कयोः (स) कान्
- (ङ) 'किम्' (स्त्रीलिङ्ग) शब्दस्य तृतीया एकवचने किम् रूपं भविष्यति ?
 (अ) कया (ब) काः (स) किम्

प्र.7 निर्देशानुसारं विकल्पेभ्यः उचितं धातु रूपं चित्वा लिखत—

(1x5=5)

- (क) 'नम्' धातोः लोट्लकारस्य प्रथमपुरुष - बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
 (अ) नमन्तु (ब) नमानि (स) नमेत्
- (ख) 'खाद्' धातोः विधिलिङ्गलकारस्य प्रथमपुरुष - बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
 (अ) खादेत (ब) खादतु (स) खादेयुः
- (ग) 'पठ्' धातोः लट्लकारस्य उत्तमपुरुष - द्विवचने किं रूपं भविष्यति ?
 (अ) पठावः (ब) पठामि (स) पठतः
- (घ) 'गम्' धातोः लृट्लकारस्य उत्तमपुरुष - बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
 (अ) गमिष्यति (ब) गमिष्यसि (स) गमिष्यामः
- (ङ) 'चल्' धातोः लङ्गलकारस्य प्रथमपुरुष - बहुवचने किं रूपं भविष्यति ?
 (अ) अचलः (ब) अचलन् (स) अचलाव

प्र.8 अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कित पदानां प्रकृतिप्रत्ययं संयोज्य विभज्य वा लिखत ।

(1x5=5)

- (क) रमा विद्यालयं गत्वा पठति ।
 (अ) गत् + त्वा (ब) गम् + त्वा (स) गम् + क्त्वा
- (ख) संचिकायाम् किम् लिखितव्यम् ?
 (अ) लिखि + तव्यत् (ब) लिख् + तव्यत् (स) लिखा + तव्यत्
- (ग) मया पत्रम् पठनीयम् ।
 (अ) पठ् + अनीयर् (ब) पठ् + अनीय (स) पठ् + आनीय
- (घ) सः दानं दा + तुमुन् हरिद्वारम् गच्छति ।
 (अ) दातुम् (ब) दातूम (स) देतुम्
- (ङ) सुधा वि + हस् + ल्यप् मातरं वदति ।
 (अ) विहस्य (ब) विहसय (स) विहस्या

खण्ड - घ (पठितावबोधनम् - 30 अङ्काः)

प्र.9 अधोलिखित गद्यांशम् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत —

(2x5=10)

अध्यापिका - सम्यग्जानाति ते भगिनी। भवतु, अपि जानीथ यूयं यदेतेषु राज्येषु सप्तराज्यानाम् एकः

समवायोऽस्ति यः सप्तभगिन्यः इति नाम्ना प्रथितोऽस्ति ।

निकोलस - इमानि राज्यानि सप्तभगिन्यः इति किमर्थं कथ्यन्ते ?

अध्यापिका - प्रयोगोऽयं प्रतीकात्मको वर्तते। कदाचित् सामाजिक - सांस्कृतिक-परिदृश्यानां साम्याद् इमानि

उक्तोपाधिना प्रथितानि ।

समीक्षा - कौतूहलं मे न खलु शान्तिं गच्छति , श्रावयतु तावद् यत् कानि तानि राज्यानि ?

अध्यापिका - शृणुत !

अद्वयं मत्रयं चैव न - त्रि - युक्तं तथा द्वयम् ।

सप्तराज्यसमूहोऽयं भगिनीसप्तकं मतम् ।

इत्थं भगिनीसप्तके इमानि राज्यानि सन्ति - अरुणाचलप्रदेशः, असमः, मणिपुरम्, मिजोरमः, मेघालयः, नगालैण्डः, त्रिपुरा चेति । यद्यपि क्षेत्रपरिमाणैः इमानि लघूनि वर्तन्ते तथापि गुणगौरवदृष्ट्या बृहत्तराणि प्रतीयन्ते ।

सर्वे - कथम् ? कथम् ?

अध्यापिका - इमाः सप्तभगिन्यः स्वीये प्राचीनेतिहासे प्रायः स्वाधीनाः एव दृष्टाः । न केनापि शासकेन इमाः स्वायत्तीकृताः । अनेक- संस्कृति - विशिष्टायां भारतभूमौ एतासां भगिनीनां संस्कृतिः महत्त्वाधायिनी इति ।

क) प्राचीनेतिहासे काः स्वाधीनाः आसन् ?

ख) केषां समवायः 'सप्तभगिन्यः' इति कथ्यते ?

ग) भगिनीसप्तके कानि राज्यानि सन्ति ?

घ) इमानि राज्यानि सप्तभगिन्यः इति किमर्थं कथ्यन्ते ?

ङ) सन्धिविच्छेदं कुरुत - **प्रतीकात्मकः**

प्र.10 अधोलिखितानाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

(1x5=5)

(क) अहं वसुंधराम् किं मन्ये ?

(ख) सूर्यः कस्यां दिशायाम् उदेति ?

(ग) अस्माकं प्रथमोपग्रहस्य नाम किम् अस्ति ?

(घ) इयं धरा कैः स्वर्णवद् भाति ?

(ङ) का स्वदृढनिश्चयात् न विचलति ?

प्र.11 रेखांकित पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

(1x5=5)

क) **पृथ्वीसूर्ययोः** मध्ये चन्द्रस्य छायापातेन सूर्यं ग्रहणं भवति ।

ख) सा **महाराष्ट्रस्य** प्रथमा महिला शिक्षिका आसीत् ।

(ग) साहित्य रचनया अपि **सावित्री** महीयते ।

(घ) **सप्तभगिन्यः** प्राचीनेतिहासे प्रायः स्वाधीनाः एव दृष्टाः ।

(ङ) अहं **कुलिशात्** कठिना भारतजनताऽस्मि ।

प्र.12 मञ्जूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -

(1x5=5)

(नौकाम् , पृथिवी , अस्तं , चला , गृहीत्वा)

(क) छात्राः पुस्तकानि.....विद्यालयं गच्छन्ति ।

(ख) सूर्यः पूर्वदिशायाम् उदेति पश्चिमदिशायां च ..... गच्छति ।

(ग) सूर्यः अचलः पृथिवी च..... ।

(घ) ..... स्वकीये अक्षे घूर्णति ।

(ङ) नौकायाम् उपविष्टः मानवः ..... स्थिरामनुभवति ।

प्र.13 मञ्जूषातः समानार्थकं पदं चित्वा लिखत -

(1x5=5)

(निकषा, लोके, पथि, दानवौ, पृथिवी)

- (क) संसारे - .....
- (ख) वसुंधरा - .....
- (ग) राक्षसौ - .....
- (घ) मार्गे - .....
- (ङ) समीपम् - .....

